

3

פרק

המחקר מגולם לפרפר

מהפקולטה לחקלאות לשירות הקבע

לקראת תום השירות הסדיר גמלה בליבי החלטה שאני צועד לקראת לימודים אקדמאים. מקומי הטבעי כך חשבתי, הוא מהיכן שאני בא - עולם החקלאות. לימודי החקלאות נערכים בשנה הראשונה בגבעת רם בירושלים ולאחר מכן עוברים לפקולטה לחקלאות ברחובות.

בשנה הראשונה למדנו בין יתר המקצועות גם גיאולוגיה ובאותה התקופה ערכו את לימודי הגיאולוגיה בסמוך לשכונת ממילא. הבניין בו למדנו היה בנוי באופן מוזר, ובצורה כזו שנאלצת לעלות בגרם מדרגות חיצוני ממזרח כדי להגיע אל הכיתה ולצעוד נמוך וכפוף מתחת לגובה המעקה, שאם לא כן, היה חשש שאיזה חייל מג'ונן יפתח עלייך באש. אחד ממדריכי הקורס היה בחור בשם תאודור דיקר, שלימים בשירות המילואים שלי, נתקלתי לצערי הרב בשמו על אחת האנדרטאות עם שמות חללי החטיבה.

בניגוד לאחי הגדול שלמד בפרדס חנה בבית הספר החקלאי וחזר לבנימינה כדי לסיים את לימודיו בשמינית, עשה תואר ראשון ותואר שני בחקלאות והתמחה בקרקע, אני הלכתי על מטעים והגנת הצומח. הכיוון שאליו משכתי היה לעסוק בהדברה ביולוגית שבהמשך הפך להדברת מזיקים ע"י פטריות. בינתיים המשכתי לעשות מילואים, ובמלחמת ההתשה השתחררתי כסגן.

במלחמת ששת הימים הייתי כבר במילואים והגזרה שלנו הייתה עמק הירדן. בנובמבר 1966 כחצי שנה לפני פרוץ המלחמה, זימנו אותנו למחנה החטיבה ליד חיפה והודיעו לנו שצריך ללמוד את

הגזרה, כמו כל מ"מ על הגבעה שם תוכנן המוצב. זה היה בעמק הירדן ממזרח לקיבוץ נווה אור וממערב למנשייה. ביום שגייסו את כולם, חפרנו את המוצב המחלקתי וכשפרצה המלחמה היינו מכוסים עד הראש באדמה. במהלך המלחמה לקחו אותנו צפונה לכיוון תל קציר, בואכה תאופיק שממעל. נערכנו לטפס בגזרה זאת למוצב הסורי השולט ואז הודיעו לנו:

"הצנחנים שהיו באום כתף עולים", אך בדרכם הם נתקעו בפקק תנועה ובשבת בצהרים התחלנו לנוע מעין גב עד שפך הירדן לכינרת, עברנו את כל המוצבים הסורים שאיימו כל השנים על הישובים, בהמשך עשינו הרבה תעסוקה שוטפת עד שבאמצע חודש יוני של אותה שנה, הוחלט לשחרר אותנו.

את המתח הגדול של תקופת ההמתנה של 1967 העברנו במשחק קט רגל אותו היינו משחקים על מגרש שנועד מלכתחילה דווקא לכדורסל. זה היה ה 23 או ה 24 במאי,

רכב צבאי נעצר ליד המגרש, ממנו יצא אדם שהחל לתחקר אותנו ולחפש אנשים על פי רשימה שמית. הגיוס החל, שעת השין הגיעה. מאנשים מסוימים כבר נפרדנו על מגרש הספורט, ואת חלקם זו הייתה הפעם האחרונה שפגשנו. לא כולם שבו הביתה אחרי המלחמה.

כשהחלו הפיגועים אחרי 1967, הונח המטען הראשון מול מלון המלכים בירושלים, במקום בו עמד סופרמרקט. בסופרמרקט הזה הונח מטען, שהתפוצץ וכתוצאה מכך נהרגו שני אנשים שהיו תלמידי שנה א' של הפקולטה לחקלאות. בשנה לאחר מכן

נבחרתי להיות יו"ר אגודת הסטודנטים בפקולטה לחקלאות ובעקבות ההתנסות הצבאית שלי ותפקידי כיו"ר האגודה, ביקשתי ממוסדות האוניברסיטה לעבוד ביתר שאת על נושא ההנצחה של הסטודנטים בפקולטה שנהרגו במלחמות ישראל. נבנתה מעין אנדרטה פשוטה, אבנים גדולות המונחות בצד הדשא עליהם חרוטים כל השמות, באיזה גיל הם נהרגו ובאיזה קרב היו. חשתי סיפוק מכך שהייתי מעורב בהנצחתם.

התקופה שאחרי מלחמת ששת הימים הייתה רוויה בשרות מילואים פעיל, לצד המשך הלימודים בפקולטה לחקלאות. השילוב בין הירוק בעיניים בחצר הפקולטה ברחובות ותקופות התעסוקה המבצעית היה מעט תמוה, אבל המשכנו ללכת עם הסתירות הללו בסדר החיים. כיו"ר אגודת הסטודנטים היינו מקיימים אירועים שונים ובהם ימי אזכרה לחברים שנפלו. לקראת קיץ 1969 זומנתי לצאת לקורס מפקדי פלוגות לקורס שמשכו היה שישה שבועות תמימים. התייצבנו בסמוך לעיר שכם ושם במחנה חווארה והעברנו שם תקופה מרתקת בה למדנו המון.

לקורס מ"פ הגעתי כשאני כבר בדרגת סרן. עם סיום הקורס סיימתי גם את לימודי לתואר ראשון בחקלאות ומיד נערכתי להמשיך ללימודי התואר השני. תקופה זאת הייתה מהשקטות בעניין הביטחוני; הסורים זכרו מה שחטפו בתקריות בצפון וכמובן במלחמת ששת הימים ואני יכולתי להתקדם בלימודים ובעבודת המוסמך שעשיתי; החלטתי להתמחות בתחום של מחלות צמחים, ועבודת הגמר שלי עסקה בטיפול בפיחת בפירות.

הפיחת, אלו למעשה תפטירי פטריות כהות שבעקר פוגעות בחלק

החיצוני של הענף, העלה והפרי. אני זוכר עד היום שבאחד מביקורי בבית הספר החקלאי במקווה ישראל פגשתי עצי מנגו שהצבע הירוק כמעט וניטל מהם והם היו מכוסים במשטחי הפייחת שהקשו על התפתחות העצים בכלל, העלים והפירות בפרט. השאלה שהעמדנו בפני עצמנו הייתה האם מתמודדים עם הפייחת דרך פגיעה בכנימות ובכך יביאו לצמצום הפייחת מבלי לגרום לנזקים לצמחים. אינני נכנס כאן ועכשיו לכל הדרך הארוכה בה עסקנו בנושא, אך עסקנו בכך רבות. את עבודת הגמר סיימתי במקביל לסיום הלימודים עצמם, מה שמקרב אותנו כבר לשנת 1973, שנה לא פשוטה בלשון המעטה.

עם סיום לימודי התואר השני התייעצתי עם אחד ממורי הפקולטה - פרופ' רוברט קנת ז"ל ויחד אתו הגענו למסקנה שכדאי להיכנס לעבודת דוקטורט בתחום של ההדברה הביולוגית. הכיוון והיעד היו לאתר פטריות המסוגלות לתקוף חרקים ובדרך זאת לחסל את המזיקים מבלי לפגוע בצמחים. התחלנו בסקר מקיף של נתונים ועובדות ומצאנו לדוגמא, שישנן פטריות שאינן מזיקות אך מסוגלות להתמודד עם מזיקים קשים. כמו כן, בעצי האורן ישנו חרק הנקרא תוואי התהלוכה של האורן, זהו זחל שעיר מאוד המסב נזק לבני אדם כשמגיע למגע פיזי עמום ובעקר מזיק לעיניים. הזחל הבוגר במסגרת הליכי התבגרותו יורד לקרקע ביערות האורן על מנת להפוך לגולם, בעבור זמן לבקוע, לצאת כפרפר (המכונה: עש), להטיל ביצים שתבקענה, לכשיצאו הזחלים, אלה יטפסו על ענפי העצים, יחסלו את מחטי האורן וחזור חלילה. בנוסף, מצאנו שישנה פטריה שאינה מסבה נזק לצומח או לבני האדם ומסוגלת להתקיים בתוך הקרקע, "להתלבש" על הגלמים היורדים להתבגרות בתוך הקרקע ולהשמידם.

עשינו ניסיונות שדה בעזרת כלובים מרושתים גדולים, והתברר שמתוך הכלובים לא יצאו פרפרים בוגרים. בתוך הקרקע מצאנו את הגלמים הנגועים בתפטיר הפטרייה שחיסלה אותם. כך התקדמנו בשורה של מקרים עד הגיענו לקראת אוקטובר המר של שנת 1973.

הסמג"ד שמקפיץ את חייליו שלו - סוף 1972

אבל לפני כן, בסוף שנת 1972 הייתי עדיין סגן מפקד גדוד חי"ר, סמג"ד, מילואים בחטיבת כרמלי, היא חטיבה 165 דאז. הגדוד שלי הוזעק לתעסוקה מבצעית בגזרת דרום רמת הגולן; מצפון לנו התמקם גדוד 202 סדיר של חטיבת הצנחנים בפיקודו של סא"ל מולה שחם. גבול הגזרות בינינו היה מוצב 111 במרכז רמת הגולן.

משימות הגדוד היו לשבת במוצבים, להבטיח שחיילים סוריים או אחרים לא יחדרו לשטחנו, לאבטח את יישובי רמת הגולן בזמן עבודות החקלאות וכדומה. ראש מפקדת חטיבת רמת הגולן באותם ימים היה אלוף משנה צורי שגיא, קצין צנחנים ותיק שהיה מושא להערצה. את הבוקר פתחנו בסיורי נוכחות לאורך הגבול על מה שמכונה "ציר המערכת", כאשר הסיור הרגלי הולך ברגל וכולל גשש, בדרך כלל בדואי או דרוזי מלווה בצוות מצומצם של חיילי הגדוד. מאחור זחל"מ, ארטילריה בכוננות וחפ"ק מ"פ ומג"ד בשטח.

מרבית הימים היו שקטים והסיוור היה מסתיים בשעות הבוקר ומשאיר את השטח לתפקודם של חיילי המוצבים. כמג"ד הייתי מסתובב בשטח, בדרך כלל בג'יפ ועוקב אחר הפעילות. באחד הימים החלטתי לבחון את עירנות החיילים ומידת כוננותם. פקדתי על הנהג שלי לנסוע באחת הדרכים הפונה מזרחה עד הגיענו למערכת. הג'יפ נותר מונע ומוכן לתזוזה; הקשר צמוד למכשיר על מנת לעקוב אחר כל קריאה. ירדתי מהג'יפ, ניגשתי לגדר והתחלתי לנער אותה; ניעור כזה שהיה אמור לעורר את מערכת העקיבה ולזאת ציפיתי.

לשמחתי, די מהר התחלתי לקבל פניות בקשר שיש אירוע סמוך לאחת מנקודות הציון על הגדר. השבתי בפשטות - צאו לשם ובדקו מה קורה. אחרי זמן קצר התחילו להגיע חוליות מהמוצבים וממפקדות הפלוגה והופתעו לראות שאני הוא זה שעורר אותם. התרגיל הצליח ואני הייתי רגוע שהחיילים עושים מלאכתם כהלכה.